

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ЗАПОРОЗЧУК АННА ВАЛЕРІЇВНА

УДК 341.49

**МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З
ВІДПРАЦЬОВАНИМ ЯДЕРНИМ ПАЛИВОМ ТА РАДІОАКТИВНИМИ
ВІДХОДАМИ**

Спеціальність 12.00.11 – міжнародне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

КИЇВ – 2014

Дисертація є на правах рукопису.

Робота виконана на кафедрі міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка МОН України.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент
ЗАБАРА Ігор Миколайович,
Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доцент кафедри міжнародного права.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
ТИМЧЕНКО Леонід Дмитрович,
Науково-дослідний центр з проблем оподаткування Національного університету Державної податкової служби України,
професор кафедри конституційного і міжнародного права;

кандидат юридичних наук, доцент
КОРОТКИЙ Тимур Робертович,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри міжнародного права та міжнародних відносин

Захист відбудеться 20 травня 2014 року о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.10 в залі вченої ради Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 04119, м. Київ, вул. Мельникова, 36/1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 58, к. 10.

Автореферат розісланий «16» квітня 2014 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

А.О. Кориневич

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Серед досягнень людського генія чільне місце належить відкриттю принципово нового джерела енергії – ядерної енергії. Її освоєння мало доленосне значення для розвитку людської цивілізації, призвівши до революційних змін в матеріальній і духовній сфері. Атомна енергія допомагає вирішити глобальні економічні та соціальні проблеми, пов'язані з енергозабезпеченням. Разом з тим її використання пов'язане з ризиком радіаційного впливу на людей та навколишнє середовище. Тому промислове використання ядерної енергії розглядається як одна з потенційно небезпечних технологій. Тим не менш, на сьогодні спостерігається й «ядерний ренесанс»: розширення географії атомної енергетики, збільшення кількості ядерних установок. Питання ядерного ризику виходить за межі окремих країн, набуває нової, міжнародної якості, що потребує узгоджених дій і співробітництва держав та міжнародних організацій.

Одним з найгостріших та найбільш актуальних питань сьогодення залишається питання поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом. Гіркий досвід випробування та використання ядерної зброї, освоєння мирного атому та негативні наслідки ряду аварій на об'єктах ядерної промисловості далися взнаки в багатьох країнах світу. Усвідомивши небезпеку, пов'язану з використанням ядерної енергії та значною кількістю відходів, що утворюються під час такої діяльності, міжнародна спільнота робить впевнені кроки у розробці системи заходів правового, організаційного, технічного та економічного характеру, спрямованих на гарантування ядерної та радіаційної безпеки, надаючи пріоритети захисту життя і здоров'я людини, навколишнього середовища від шкідливого впливу іонізуючого випромінювання.

Особливого значення це питання набуває також для України, котра є однією держав-лідерів в галузі атомної енергетики у світі. Однак за якісними показниками, що відображають рівень ядерної та радіаційної безпеки, її атомна енергетика суттєво поступається провідним країнам світу. Проблема поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами набуває комплексного характеру, і її вирішення має суттєве значення для майбутнього розвитку атомної енергетики.

Актуальність дисертаційного дослідження зумовлена необхідністю висвітлення та недостатнім рівнем вивчення запропонованої теми, відсутністю монографічних досліджень, присвячених міжнародно-правовому регулюванню поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами. Важливим є те, що питання радіоактивних відходів розглядається також в контексті проблеми ядерного роззброєння. Так, у вітчизняній та зарубіжній юридичній науці більшість праць присвячені правовим основам ядерної та радіаційної безпеки, невід'ємною частиною

якої є питання поводження з радіоактивними відходами і відпрацьованим ядерним паливом. Наукові праці вітчизняних авторитетних дослідників цієї проблематики П.С. Борцевича, Ф.Е. Гірусова, М.С. Іванченко, А.І. Іойриша, О.Ю. Кронди, Ю.М. Крупки, М.І. Лазарева, А.В. Льовіна, С.О. Малініна, В.О. Мусіна, О.С. Молодцової, В.Ф. Петровського, А.М.Петросьянця, Л.В. Сперанської, О.А.Супотаєвої, О.Б. Чопорняка, Ю.Ю. Шатаса та інших склали теоретичну базу дисертаційного дослідження. Західну науку в цьому питанні представляють Л. Бакеландт, Д.Калмет, П. Камерон, Н.Чар, М.Ельбаррадей, А. Гонсалес, Г.Хандль, О. Янкович-Прево, Е.Нвогугу, Г.Лінслей, Т.Пелцер, К. Томас, В.Тонхаузер, С.Троманс, Е. Варнеке, Дж. Жу, Дун Цзе Ву Янсен та інші.

Видається доцільним продовжити вітчизняні дослідження регулювання поводження з радіоактивними відходами і відпрацьованим ядерним паливом в міжнародно-правовому полі.

Нормативну основу дисертаційного дослідження становлять положення міжнародних договорів, атомного законодавства України, стандартів безпеки та кодексів поведінки Міжнародного агентства з атомної енергії (далі – МАГАТЕ), національної доповіді України про стан виконання положень Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим ядерним паливом і про безпеку поводження з радіоактивними відходами 1997 р.

Зазначені вище чинники обумовили актуальність та важливість теми дослідження з теоретичної та практичної точок зору.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в рамках наукової теми «Правові засади співпраці України з міжнародними інтеграційними об'єднаннями: теорія і практика», що є частиною планової теми Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка «Україна у міжнародних інтеграційних процесах» №11БФ048-01.

Мета і завдання дослідження. Мета роботи полягає у визначенні цілісного підходу до міжнародно-правового регулювання поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами.

Для досягнення поставленої мети визначаємо основними завданнями:

- узагальнити концептуальні підходи до правового режиму регулювання поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом;
- охарактеризувати становлення та розвиток міжнародно-правового регулювання поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами;
- провести аналіз організаційно-правових аспектів діяльності МАГАТЕ у сфері поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом;

- визначити юридичне значення стандартів та кодексів МАГАТЕ, присвячених поводженню з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами;
- розглянути участь інших міжнародних організацій у вирішенні проблеми поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами;
- проаналізувати особливості положень Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим ядерним паливом і про безпеку поводження з радіоактивними відходами;
- виявити особливості виконання Україною зобов'язань щодо поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами;
- дослідити двосторонні договори України щодо регулювання поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами.

Об'єктом дослідження є міжнародні правовідносини, що виникають у зв'язку з поводженням з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом.

Предметом дослідження є комплекс норм міжнародного права, які регулюють основи ядерної та радіаційної безпеки в сфері поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження складають структурно-функціональний, формально-логічний, діалектичний, синергетичний, індукції та дедукції, аналізу і синтезу, формалізації, аналогії як основні загальнонаукові методи. До того ж, використовувався історичний метод при дослідженні становлення проблеми поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом, метод тлумачення, порівняльно-правовий метод та узагальнення практики при аналізі міжнародних договорів, документів, вироблених в МАГАТЕ, двосторонніх договорів України, національної доповіді України про виконання нею зобов'язань за Об'єднаною конвенцією про безпеку поводження з відпрацьованим ядерним паливом і про безпеку поводження з радіоактивними відходами 1997 р., нормативно-правової бази України з цього питання.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація являє собою комплексне, системне дослідження регулювання поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами на міжнародному рівні, зокрема досліджувались нормативно-правова та інституційно-правова основи регулювання поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами.

За результатами проведеного дослідження сформульовано наступні положення та висновки, які містять елементи наукової новизни та виносяться на захист як особистий внесок дисертанта:

Вперше:

- обґрунтовано, що концептуальні підходи до юридичної природи понять відпрацьованого ядерного палива та радіоактивних відходів, а також способів поводження з цими речовинами є різними, але спільною основою є встановленням основ ядерної та радіаційної безпеки;

- з'ясовано, що основними елементами міжнародного режиму поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами є міжнародні договори, діяльність МАГАТЕ та його нормативні акти;

- надано юридичну характеристику виконання Україною зобов'язань в сфері поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами, відповідності законів та підзаконних нормативно-правових актів України нормам Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим ядерним паливом і про безпеку поводження з радіоактивними відходами 1997 р.;

- доведено, що механізм надання доповідей державами відповідно до Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим ядерним паливом і про безпеку поводження з радіоактивними відходами 1997 р. є ефективним способом контролю за виконанням зобов'язань;

- з'ясовано, що Директива 2011/70/Євратом від 19 липня 2011 р. «Про встановлення рамкової програми Співтовариства для відповідального та безпечного поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами» є базовим нормативним актом Європейського Союзу.

- систематизовано двосторонні договори України відповідно до їх предметної сфери;

Дістали подальшого розвитку:

- аналіз нормативних актів МАГАТЕ (кодексів поведінки, стандартів безпеки), які не мають обов'язкового характеру;

- обґрунтування положення про те, що класифікація радіоактивних відходів є визначальним чинником для формулювання правових вимог до різних етапів поводження з ними, впровадження спеціальних заходів безпеки;

- порівняння сфер застосування положень Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим ядерним паливом і про безпеку поводження з радіоактивними відходами 1997 р. та Конвенції про ядерну безпеку 1994 р. у світлі регулювання основ поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом ;

Удосконалено:

- характеристику правового статусу стандартів Європейського співтовариства з атомної енергії (далі – Євратом), що регулюють питання поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом;

- положення про становлення та розвиток міжнародно-правового регулювання поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом;
- визначення основ правового регулювання поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом в Європейському Союзі;
- узагальнення діяльності урядових та неурядових організацій, що в тій чи іншій мірі присвячують свою діяльність вивченню екологічно прийнятних способів поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом, сприяють обміну інформацією та співробітництву між державами.

Наукове і практичне значення результатів дослідження полягає у можливості їх використання для розвитку науки міжнародного права, міжнародного атомного та екологічного права. Зібраний науково-практичний матеріал і висновки можуть стати корисними в подальших дослідженнях з міжнародного та національного права. Положення дисертації можна застосовувати для удосконалення нормативно-правової бази України в сфері поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом. Результати дослідження використовують й у навчальному процесі при розробці навчальних посібників, підручників, а також при викладенні курсів «Міжнародне атомне право», «Міжнародне енергетичне право», «Міжнародне екологічне право» та «Міжнародне публічне право».

Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості їх використання в роботі Комітетів Верховної Ради України, Міністерства палива та енергетики України, Міністерства надзвичайних ситуацій України та інших державних органів України, діяльність яких в тій чи іншій мірі стосується поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом.

Особистий внесок здобувача. Всі результати цієї роботи, сформульовані висновки, положення та рекомендації обґрунтовані на основі особистих досліджень автора.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації були апробовані у виступах і публікаціях на Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Актуальні проблеми міжнародних відносин» (Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, 22 жовтня 2009 р.), Восьмій міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Шевченківська весна. Сучасний стан науки: досягнення, проблеми та перспективи розвитку» (Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, 25 березня 2010 р.), Другій міжнародній заочній науково-практичній конференції аспірантів і молодих вчених «Актуальні проблеми юридичної науки і правозастосовчої практики» (Московська державна

юридична академія ім. О.Є. Кутафіна, м. Москва, 2010 р.), (тези опубліковано), XIII міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Екологія. Людина. Суспільство» (Національний політехнічний університет України «КПІ», м. Київ, 19-23 травня 2010 р.), (тези опубліковано), Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Актуальні проблеми міжнародних відносин» (Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, 21 жовтня 2010 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародні читання імені П.Є.Казанського» (Національний університет «Одеська юридична академія», м. Одеса, 22-23 жовтня 2010 р.), (тези опубліковано), Науково-практичній конференції «Проблеми імплементації міжнародного права у вітчизняне законодавство» (Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, 25-26 грудня 2010 р.), Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Актуальні проблеми міжнародних відносин» (Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, 25 жовтня 2012 р.), Одинадцятій міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Шевченківська весна. Сучасний стан науки: досягнення, проблеми та перспективи розвитку» (Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, 21 березня 2013 р.), XI щорічній міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми сучасного міжнародного права, присвячені пам'яті професора Бліщенко» (Російський університет дружби народів, м. Москва 12-13 квітня 2013 р.).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження знайшли відображення в 10 публікаціях, у тому числі 6 наукових статтях, опублікованих у фахових наукових виданнях України, 1 – у зарубіжному виданні; 3 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Структура дисертації обумовлена предметом, метою та завданням дослідження. Вона складається зі вступу, списку скорочень, чотирьох розділів, десяти підрозділів, висновків та списку літератури. Загальний обсяг дисертації – 203 сторінки, список використаних джерел – на 23 сторінках (196 найменувань).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, визначається мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження, дається характеристика теоретичним та методологічним засадам дисертаційної роботи, розкрито наукову новизну

одержаних результатів та їхнє теоретичне й практичне значення, а також зазначено дані стосовно апробації, публікацій результатів дисертації.

Перший розділ «Теоретичні та історичні основи міжнародно-правового регулювання поводження з відпрацьованим ядерним паливом і радіоактивними відходами» складається з двох підрозділів, в яких досліджуються теоретичні та історичні аспекти становлення міжнародно-правового регулювання поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом.

В підрозділі 1.1. **«Поняття та класифікація радіоактивних відходів та відпрацьованого ядерного палива у міжнародному праві»** надається визначення, класифікація цих речовин, способів поводження з ними.

Основи міжнародно-правового регулювання поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним об'єднані, однак дисертант ставить під сумнів такого роду поєднання. Наголошується, що відпрацьоване ядерне паливо відноситься до ядерних матеріалів, а радіоактивні відходи – ні. Тому відпрацьоване ядерне паливо та радіоактивні відходи – різні за своєю природою субстанції, а спільним для поєднання правового режиму поводження з цими речовинами є схожість в сукупності нормативно-правових приписів ядерної та радіаційної безпеки.

Першочерговим завданням правового регулювання є окреслення способів поводження з радіоактивними відходами. Визначено зміст і складові елементи, необхідні умови того чи іншого етапу поводження з радіоактивними відходами, вплив на довкілля. З'ясовано, що від розділення процесу поводження на стадії залежить обсяг гарантій безпеки, зміст правових приписів, вимог і заборон.

В підрозділі 1.2. **«Історія становлення проблеми поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами»** автор приділяє увагу історичній ретроспективі питання. Розглянуто основні події ХХ-ХХІ століття, що мають значення для розвитку способів поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом: створення та випробування атомної бомби, перше мирне використання ядерної енергії, захоронення радіоактивних відходів в водах Світового океану та інші.

Аварія на Чорнобильській атомній електростанції стала каталізатором розвитку основ міжнародно-правового регулювання ядерної та радіаційної безпеки і питання поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом зокрема, а прийняття Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим ядерним паливом і про безпеку поводження з радіоактивними відходами 1997 р. було кульмінацією цього процесу. Землетрус та цунамі в Японії 2011 р., що призвели до аварії на атомній електростанції «Фукусіма – 1», вкотре є підтвердженням небезпеки, пов'язаної з атомною енергією, а також засвідчують необхідність належного та ефективного регулювання основ безпеки.

Другий розділ «Інституційний механізм міжнародного регулювання поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами» складається з двох підрозділів, що містять аналіз діяльності міжнародних інституцій, які в тій чи іншій мірі присвячені питанню поводження з відпрацьованим ядерним паливом і радіоактивними відходами.

В підрозділі 2.1. *«Діяльність Міжнародного агентства з атомної енергії в питанні поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами»* розглянуто значення цієї міжнародної організації. Вона відображає сучасні тенденції та концепції поводження з відходами, являє собою форум для обміну інформацією як теоретичного, так і практичного характеру. Агентство є засновником ряду програм, присвячених проблемам поводження з радіоактивними відходами та спрямованих на удосконалення національної законодавчої бази, компетентних органів, технічне співробітництво, обмін інформацією, розробка системи проектування пакунків, створення бази даних. Найбільш масштабна та всеохоплююча програма – RADWASS (*Radioactive Waste Safety Standards*), в рамках якої й створюються стандарти безпеки при поводженні з радіоактивними відходами.

Відповідно до Статуту МАГАТЕ стандарти з охорони здоров'я та безпеки є автоматично обов'язковими щодо власної діяльності Агентства. В інших випадках вони отримують обов'язкову силу, якщо зацікавлені держави внесуть їх як частину міжнародного договору або ж включають їх в своє національне законодавство. За своїм змістом стандарти МАГАТЕ являють собою технічні нормативи, при цьому деякі з них містять рекомендації щодо законодавчо-регулюючої основи в сфері ядерної діяльності. При публікації стандартів Агентство надає рекомендації щодо їх подальшого застосування. Ці факти підтверджують, що стандарти є так званими «напівфабрикатами» правової норми. Вони мають застосовуватись в більш-менш повній незмінній формі за допомогою інкорпорації у національне та в міжнародне право. Посібники адресуються урядам, містять рекомендації щодо певних процедур, спрямовані на гармонізацію практики застосування в цій сфері. Кодекси поведінки МАГАТЕ – це рекомендації, що являють собою узагальнену практику держав. Вони є прикладом, моделлю для створення правових норм, але обов'язкової сили не мають.

Підрозділ 2.2. «Діяльність інших універсальних міжнародних організацій, пов'язана з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом» присвячено внеску інших урядових та неурядових організацій у встановлення міжнародного режиму поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом. Надано характеристику діяльності Міжнародної комісії з радіаційного захисту, Всесвітньої організації охорони здоров'я, Агентства з ядерної енергії, Міжнародної асоціації екологічно безпечного видалення радіоактивних матеріалів.

Основна роль цих міжнародних організацій полягає у розвитку безпечних, збалансованих та прийнятних з боку суспільства стратегій поводження з радіоактивними відходами і відпрацьованим ядерним паливом заохоченні, підтримці співробітництва між державами, інформуванні й обміні інформацією.

Третій розділ *«Нормативно-правове регулювання поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами»* складається з чотирьох підрозділів і містить розгляд нормативно-правового механізму поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами на універсальному та регіональному рівнях.

Підрозділ 3.1. Основні принципи поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом досліджує принципи міжнародного екологічного та атомного права, що застосовуються до регулювання поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом, серед яких можна виділити принцип довготривалого захисту навколишнього середовища, принцип оптимізації, принцип захисту населення, принцип контролю над виробленням радіоактивних відходів, принцип захисту майбутніх поколінь, принцип транскордонного захисту та інші. Вони є основою для співробітництва між державами та для вироблення національних стратегій поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом.

До того ж, міжнародно-правове регулювання відносин між державами в сфері попередження радіоактивного забруднення базуються на загальноприйнятих принципах сучасного міжнародного права, які закріплено в Статуті ООН. Серед цих принципів варто підкреслити принципи суверенної рівності всіх держав, невтручання у внутрішні справи будь-якої держави, виконання договірних зобов'язань, співробітництво та взаємодопомогу.

В **підрозділі 3.2. «Роль Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим ядерним паливом і про безпеку поводження з радіоактивними відходами 1997 р.»** аналізується ключовий міжнародний нормативно-правовий документ, присвячений регулюванню поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом. Автор зауважує, що формат конвенції є досить компромісним, включення питання регулювання поводження з відпрацьованим ядерним паливом повністю ігнорує різноманітність підходів до зазначеного питання. Даний міжнародно-правовий документ наслідує модель Конвенції про ядерну безпеку 1994 р., має спонукальний, заохочувальний характер, що полягає у невизначеності або визначенні в широкому сенсі основних зобов'язань за конвенцією, у застосуванні механізму надання та обговорення національних доповідей держав про стан виконання норм міжнародного договору. Національні доповіді являють собою новий інструмент контролю за виконанням положень конвенції. Такий механізм створений для мотивації, заохочення до виконання своїх зобов'язань. Це не тільки моніторинг виконання, а й

досягнення консенсусу, що сприяє обміну інформацією і досвідом, співпраці та технічній допомозі між державами.

Сферою застосування Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з радіоактивними відходами та безпеку поводження з відпрацьованим ядерним паливом 1997 р. є здебільшого особливості діяльності, а не самі речовини. Вона застосовується щодо безпеки поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами, які утворились в результаті експлуатації цивільних ядерних реакторів. Відпрацьоване паливо, яке знаходиться на установках з переробки, не входить в сферу застосування цієї Конвенції, якщо тільки договірні сторони не заявляють, що переробка є однією зі стадій поводження з відпрацьованим паливом. Цей міжнародний договір не застосовується до безпеки поводження з відпрацьованим ядерним паливом чи радіоактивними відходами військових чи оборонних програм.

Об'єднана конвенція про безпеку поводження з відпрацьованим ядерним паливом і про безпеку поводження з радіоактивними відходами 1997 р. визначає мінімальний стандарт прав та обов'язків держав в сфері поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом. В ній висвітлено основні принципи безпеки поводження з цими речовинами, норми щодо створення відповідних правових, регулятивних та адміністративних заходів для регулювання безпеки поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами, основи транскордонного перевезення радіоактивних відходів.

Підрозділ 3.3. «Міжнародні договори універсального та регіонального характеру, що регулюють питання поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом» присвячено основним міжнародно-правовим документам, що прямо чи непрямо стосуються видів поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами, передбачають заборону розміщення цих речовин. Конвенції, присвячені основам ядерної та радіаційної безпеки, розглядають установки з поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом як невід'ємну складову гарантування безпеки в цілому. Міжнародні конвенції про вплив на навколишнє середовище в транскордонному контексті, про доступ до інформації та участь громадян у прийнятті рішення застосовуються до процесів та установок поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом. Міжнародні договори, присвячені відповідальності за ядерну шкоду, спричинену цивільним використанням енергії атому, застосовуються й щодо установок з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом, однак питання відповідальності виражено однобоко, оскільки випробування ядерної зброї приносило і приносить не менше шкоди, але відповідальність за таку шкоду не відображена в жодному міжнародному договорі. Ряд міжнародних договорів про створення зон, вільних від ядерної зброї, а також

Договір про Антарктику забороняють розміщення та захоронення радіоактивних відходів.

Особливе місце займає масив міжнародних договорів, присвячених вирішенню проблеми забруднення вод Світового океану радіоактивними відходами. Конвенція про відкрите море 1958 року зобов'язує держави вживати заходів для попередження забруднення морів. Конвенція з попередження забруднення моря викидами відходів та інших матеріалів 1972 року містить заборону умисного видалення високоактивних радіоактивних відходів і відносить такі речовини до чорного списку, а радіоактивні відходи з меншим рівнем активності – до сірого списку. А це означає можливість здійснення викидів за наявності попереднього спеціального дозволу. Регіональна Конвенція по захисту морського середовища Північно-Східної Атлантики 1992 р. (далі – конвенція ОСПАР) містить заборону викидів радіоактивних відходів низької та середньої активності.

Підрозділ 3.4. «Правове регулювання поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом в рамках Європейського Союзу» висвітлює діяльність інтеграційного утворення в сфері поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом, акцентується увага на первинних та вторинних джерелах права Європейського Союзу. Серед первинних джерел увагу приділено статті 37 Договору про заснування Європейського співтовариства з атомної енергії 1957 р., відповідно до якої держави зобов'язані надавати інформацію про наявні на їх території радіоактивні відходи, а Комісія Європейських Співтовариств надає висновок на основі таких доповідей, який має необов'язковий характер. Існування такої норми обумовлено тим, що на момент підписання даного міжнародного договору держави не знали про небезпеку, пов'язану з радіоактивними відходами.

Євратом створює стандарти безпеки, подібні до стандартів безпеки МАГАТЕ в сфері поводження з радіоактивними відходами. Вони отримали обов'язкову силу, втілюючись в директивах Європейського Союзу. До них належать нормативно-правові документи, присвячені основам радіаційної та ядерної безпеки, транспортування радіоактивних відходів.

Директива 2011/ 70/Євратом від 19 липня 2011 р. «Про встановлення рамкової програми Співтовариства для відповідального та безпечного поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами» стала фундаментальним нормативним документом в питанні регулювання поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами на регіональному рівні. Відповідно до змістового наповнення вона є подібною до Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим ядерним паливом і про безпеку поводження з радіоактивними відходами 1997 р., однак на відміну від неї передбачає санкції при невиконанні її положень. Розробка Директиви здійснювалась за

участю громадськості, вона також передбачає більш відкриту процедуру надання інформації.

Четвертий розділ *«Міжнародно-правова практика України в сфері поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом»* складається з двох підрозділів, присвячених діяльності України в якості учасниці Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим ядерним паливом і про безпеку поводження з радіоактивними відходами 1997 р. та двосторонніх договорів, що присвячені проблемі відпрацьованого ядерного палива та радіоактивних відходів.

Підрозділ 4.1. «Виконання Україною своїх зобов'язань відповідно до Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим ядерним паливом і про безпеку поводження з радіоактивними відходами 1997 р.» досліджує стан виконання Україною своїх зобов'язань, ґрунтуючись на останній, Четвертій доповіді України 2012 р. Для нашої держави характерним є наявність радіоактивних відходів різного походження, прийняття «відкладного рішення» щодо поводження з відпрацьованим ядерним паливом (його тимчасове зберігання). Для виконання зобов'язань за Об'єднаною конвенцією про безпеку поводження з відпрацьованим ядерним паливом і про безпеку поводження з радіоактивними відходами 1997 р. було прийнято Національну програму поводження з радіоактивними відходами та Програму зняття з експлуатації Чорнобильської атомної електростанції та перетворення об'єкту «Укриття» на екологічно безпечну систему. Наявним є удосконалення безпеки вилучених джерел та інфраструктури поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом відповідно до національних програм.

Україна виконує свої зобов'язання відповідно до Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим ядерним паливом і про безпеку поводження з радіоактивними відходами 1997 р. Однак, нормативно-правове поле потребує удосконалення.

Підрозділ 4.2. «Двосторонні угоди України, що регулюють питання поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами» досліджує ряд двосторонніх договорів України, які можна розділити на декілька груп у відповідності до їх предмету. Перша група – це угоди про співробітництво в галузі ядерної безпеки, де поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами розглядається як одна зі стадій ядерно-паливного циклу. Такі міжнародні договори стосуються наукових аспектів співробітництва, що включає в себе обмін інформацією, досвідом, обладнанням та персоналом, проведення спільних наукових досліджень, семінарів, конференцій. До другої групи можна віднести угоди про оперативне оповіщення ядерні аварії, обмін інформацією та співробітництво в галузі ядерної безпеки та радіаційного захисту, які певної мірою доповнюють розглянуті в першій групі угоди та стосуються установок поводження з радіоактивними відходами та

відпрацьованим ядерним паливом, що належать до ядерних установок. До третьої групи угод належать угоди про транспортування здебільшого залізничним (іноді водним) транспортом свіжого та відпрацьованого ядерного палива через територію України.

ВИСНОВКИ

У **висновках** сформульовано найсуттєвіші результати і положення дослідження, які полягають у наступному.

1. Міжнародно-правовий режим поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами об'єднано в одному нормативному документі. Проте це ставиться під сумнів, оскільки не враховано природи цих речовин та відмінностей в способах поводження. Відпрацьоване ядерне паливо належить до ядерних матеріалів, а радіоактивні відходи – до небезпечних відходів, незважаючи на те, що Базельська конвенція про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів 1989 р. до них не застосовується, оскільки такі відходи в силу їх радіоактивності підпадають під дію інших міжнародних систем контролю, у тому числі міжнародних угод, що спеціально застосовуються щодо радіоактивних матеріалів.

2. Враховуючи, що радіоактивні відходи мають різні фізичні, хімічні та радіологічні властивості, виникає необхідність класифікації цих речовин. До того ж, від властивостей радіоактивних відходів залежать способи поводження з ними. На міжнародному рівні МАГАТЕ, а на регіональному рівні в рамках Європейських Співтовариств було розроблено класифікацію з метою уніфікації підходів, спрощення процесу обміну інформацією між державами. Вона не має обов'язкового характеру.

3. Поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом важливе у світлі сукупності нормативно-правових приписів, що покладаються на держави під час кожної стадії поводження з цими речовинами. Умовно їх можна розділити на групи, до яких належать створення правової, регулюючої і політичної основи такого поводження, визначення основних повноважень регулюючого органу, визначення основних обов'язків оператора, дотримання основних норм ядерної та радіаційної безпеки.

4. З'ясовано, що основа міжнародного режиму поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами складається з трьох елементів: міжнародно-правових договорів, нормативних актів та діяльності МАГАТЕ. Ця міжнародна організація досліджує світові тенденції розвитку технологій, запроваджує технічні новації, створює основи безпеки з цих питань, допомагає державам розробити й удосконалити національні стратегії та інфраструктуру.

5. МАГАТЕ видає стандарти безпеки та кодекси практики, які належать до норм «м'якого права», тобто потребують імплементації в міжнародні договори або ж національні правові системи для їх успішної реалізації. Стандарти МАГАТЕ – це норми як правового, так і технічного характеру, відображають останні тенденції та є узагальненням міжнародної та національної практики. Для того щоб норми отримали обов'язкову силу Агентство ініціює прийняття міжнародних конвенцій, бере активну участь в їх розробці, а також в організації і проведенні міжнародних конференцій, семінарів, присвячених різним аспектам поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом.

6. На міжнародній арені активно функціонують й інші неурядові та урядові організації. Так, Міжнародна Комісія з радіаційного захисту розробила основні цілі політики радіаційного захисту, радіологічного захисту під час захоронення радіоактивних відходів, принципи поводження з радіоактивними відходами та основні принципи радіаційної безпеки. Агентство з ядерної енергії заохочує обмін інформацією, сприяє створенню діалогу для розробки рекомендацій та підтримки міжнародного співробітництва. Всесвітня організація охорони здоров'я досліджує питання впливу радіоактивних відходів на здоров'я людей. Міжнародна асоціація екологічно безпечного видалення радіоактивних відходів заохочує обмін інформацією.

Це означає, що в переважній більшості ці міжнародні організації виступають в якості форумів для обміну інформацією, технологіями та стратегіями поводження з радіоактивними відходами і відпрацьованим ядерним паливом між державами. Нормативні документи, створені в рамках цих міжнародних організацій, носять рекомендаційний, часто технічний характер.

7. Необхідним елементом регулювання основ поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом є Об'єднана конвенція про безпеку поводження з відпрацьованим ядерним паливом і про безпеку поводження з радіоактивними відходами 1997 р. Це центральний міжнародно-правовий договір в сфері поводження з цими речовинами. Вона – основа для розробки та вдосконалення національних нормативно-правових актів. Об'єднання поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом мало на меті зведення до мінімуму можливості виникнення прогалин в праві, а також запровадити єдину систему безпечного поводження з цими речовинами, однак повністю ігнорується різна природа цих речовин та відмінності у способах поводження з ними. Конвенція визначає мінімальний набір прав і обов'язків держави в питанні поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом, надаючи більшу прерогативу державам самотійно розширювати та уточнювати коло свої повноважень. Висвітлено також питання транскордонного переміщення цих речовин, однак подальшого регулювання,

уточнення потребують положення щодо прав та інтересів держав транзиту, процесу повернення радіоактивних відходів на територію держави їх походження у випадку, якщо транскордонне перевезення не було здійснено або не може бути здійснено.

8. За аналогією до Конвенції про ядерну безпеку 1994 р., Об'єднана конвенція про безпеку поводження з відпрацьованим ядерним паливом і про безпеку поводження з радіоактивними відходами 1997 р. створює особливий механізм контролю за виконанням її норм: не за допомогою застосування контролю і санкцій, а шляхом проведення нарад і перевірок, представлення національних доповідей. Такий механізм і втілює «спонукальний» характер цього міжнародно-правового документу. В конвенції передбачено підхід для протидії упередженому ставленню або перевищенню з боку сторін, підкреслюється необхідність об'єктивного висвітлення інформації.

9. Сфери застосування Конвенції про ядерну безпеку 1994 р. та Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим ядерним паливом і про безпеку поводження з радіоактивними відходами 1997 р. перетинаються, адже гарантування безпеки установок з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом є неодмінною складовою гарантування основ ядерної та радіаційної безпеки. В даному випадку таке накладання дії двох міжнародних документів не створює негативних правових наслідків, адже мета та характер цих документів є спільними.

10. На регіональному рівні створено ефективну систему правового регулювання поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом в рамках Європейських Співтовариств. Основний тягар створення правової основи покладається на вторинні джерела права Європейського Союзу, зокрема на ряд директив Євратому, присвячених основним стандартам ядерної та радіаційної безпеки, транскордонному перевезенню радіоактивних відходів. Директива 2011/70/Євратом від 19 липня 2011 р. «Про встановлення рамкової програми Співтовариства для відповідального та безпечного поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами» встановлює високі стандарти безпеки поводження з цими речовинами. За своїм змістовим навантаженням є подібною до Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим ядерним паливом і про безпеку поводження з радіоактивними відходами 1997 р., однак передбачає більш жорсткий механізм виконання зобов'язань державами-членами, а також залучення громадськості для прийняття рішень. До того ж, в директивах Європейських Співтовариств більш детально висвітлено питання транспортування радіоактивних відходів.

11. Україна виконує свої зобов'язання відповідно до Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим ядерним паливом і про безпеку поводження з радіоактивними відходами 1997 р., гармонізувавши свою нормативно-правову базу та розділивши повноваження в сфері

поводження з відходами та відпрацьованим ядерним паливом між компетентними органами.

Однак, існує й ряд питань, що потребують подальшого правового регулювання. Необхідно гармонізувати класифікацію радіоактивних відходів, розробити та удосконалити нормативні вимоги до кондиціонування, перевезення, зберігання і захоронення радіоактивних відходів різних типів, окреслити коло критеріїв прийнятності відходів для захоронення в геологічному сховищі, критеріїв вибору майданчика, визнати та закріпити на нормативно-правовому рівні стратегію поведження з відпрацьованим ядерним паливом.

12. Україна уклала значну кількість двосторонніх угод, де поведження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами розглядається як одна зі стадій ядерно-паливного циклу. Такі міжнародні договори стосуються наукових аспектів співробітництва, що включає в себе обмін інформацією, досвідом, обладнанням та персоналом, проведення спільних наукових досліджень, семінарів, конференцій. До другої групи можна віднести угоди про оперативне оповіщення ядерні аварії, обмін інформацією та співробітництво в галузі ядерної безпеки та радіаційного захисту, які певної мірою доповнюють розглянуті в першій групі угоди та стосуються установок поведження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом, які належать до ядерних установок. До третьої групи угод належать угоди про транспортування здебільшого залізничним (іноді водним) транспортом свіжого та відпрацьованого ядерного палива через територію України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Запорозчук А. Договірний механізм поведження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами / А.Запорозчук // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2011. - №101, ч.1 – С. 174-181.

2. Запорозчук А.В. Значення двосторонніх угод України, що регулюють питання поведження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами / А.В.Запорозчук // Український часопис міжнародного права. – 2013. - №2. – С.52-58.

3. Запорозчук А.В. Правові основи будівництва Централізованого сховища відпрацьованого ядерного палива в Україні / А.В.Запорозчук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2013. - №21, ч.2, Т.2. – С. 92-95.

4. Запорозчук А.В. Правовое регулирование обращения с радиоактивными отходами в Европейском Союзе / А.В. Запорозчук // Известия Гомельского государственного университета имени Ф.Скорины. Серия «Социально-экономические и общественные науки». – 2013. - №3 (78). – С.187-194.

5. Запорозчук А.В. Роль МАГАТЕ у вирішенні проблеми поводження з радіоактивними відходами / А.В.Запорозчук // Український часопис міжнародного права. – 2012. – № 4. - С. 83-89.

6. Запорозчук А.В. Сотрудничество Украины и Российской Федерации в области обращения с отработанным ядерным топливом и радиоактивными отходами: правовой аспект / А.В.Запорозчук // Український часопис міжнародного права. – 2013.–Спеціальний випуск «Правові аспекти україно-російських відносин на сучасному етапі». – С. 105-109.

7. Zaporozhchuk A. The principles of radioactive waste management in international law / A.Zaporozhchuk // Правничий вісник університету «Крок». – 2013. - №16. – С.53-59.

Тези доповідей на наукових конференціях

1. Международно-правовое регулирование обращения с отработанным ядерным топливом и радиоактивными отходами: сборник работ участников II международной заочной научно-практической конференции аспирантов и молодых ученых [«Актуальные проблемы юридической науки и правоприменительной практики»] (г. Москва, 2010 г.). – М.: Московская государственная юридическая академия им. О.Е.Кутафина, 2010. – С. 273-279

2. Міжнародно-правове вирішення проблеми забруднення вод Світового океану радіоактивними відходами: збірка тез доповідей XIII Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених [«Екологія. Людина. Суспільство»], (м. Київ, 19-23 травня 2010 р.). – Київ: НТУУ «КПІ», 2010. – С. 298-299.

3. Правове регулювання поводження з радіоактивними відходами в Європейському Союзі: матеріали Міжнародної конференції [«Міжнародні читання присвячені пам'яті професора Імператорського Новоросійського університету П.Є.Казанського»], (м. Одеса, 22-23 жовтня 2010 р.). – Одеса, 2010. – С. 344-347.

АНОТАЦІЯ

Запорозчук А.В. Міжнародно-правове регулювання поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами. — Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю — 12.00.11 — міжнародне право. — Київський

національний університет імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України. – Київ, 2013.

Дисертація присвячена аналізу міжнародно-правового регулювання поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами.

В роботі здійснено комплексний нормативно-правовий аналіз Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим паливом і про безпеку поводження з радіоактивними відходами 1997 р. та інших міжнародних договорів, нормативних актів МАГАТЕ та Європейських Співтовариств, законодавства України. Досліджено практику України при укладанні двосторонніх договорів з цього питання, а також стан виконання Україною зобов'язань за Об'єднаною конвенцією про безпеку поводження з відпрацьованим паливом і про безпеку поводження з радіоактивними відходами 1997 р.

Ключові слова: міжнародне право, міжнародне атомне право, радіоактивні відходи, відпрацьоване ядерне паливо, поводження з радіоактивними відходами, поводження з відпрацьованим ядерним паливом, МАГАТЕ, транскордонне перевезення радіоактивних відходів, сховище відпрацьованого ядерного палива.

АННОТАЦІЯ

Запорозчук А.В. Международно-правовое регулирование обращения с отработанным ядерным топливом и радиоактивными отходами. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности – 12.00.11 – международное право. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко Министерства образования и науки Украины. – Киев, 2013.

Диссертация посвящена исследованию международно-правового регулирования обращения с отработанным ядерным топливом и радиоактивными отходами. Рассмотрены основные теоретические и практические аспекты вопроса.

Проанализировано юридическое содержание понятий «радиоактивные отходы» и «отработанное ядерное топливо», на основе чего делается вывод, что эти вещества являются разными по своей природе, характеристикам и возможности дальнейшего использования. Автор указывает о необходимости определить различные способы и стадии обращения с радиоактивными отходами и отработанным ядерным топливом для определения совокупности правовых предписаний, которые касаются основ ядерной и радиационной безопасности, возлагаемых на государства.

В работе охарактеризована деятельность Агентства по атомной энергии и статус стандартов безопасности в сфере обращения с радиоактивными

отходами и отработанным ядерным топливом. Проведенные исследования позволяют сделать вывод о том, что стандарты безопасности МАГАТЭ являются рекомендационными и приобретают обязательную силу, воплотившись в нормах международных договоров.

В исследовании осуществлен комплексный анализ деятельности других правительственных и неправительственных организаций как универсального, так и регионального характера. Особое внимание уделено деятельности Европейских Сообществ, предоставлена юридическая оценка первичным и вторичным источникам права этого интеграционного объединения, которые регулируют разные аспекты обращения с отработанным ядерным топливом и радиоактивными отходами.

Обосновано, что Объединенная конвенция о безопасности обращения с отработанным ядерным топливом и о безопасности обращения с радиоактивными отходами 1997 г. является примером нового механизма обеспечения выполнения международно-правовых обязательств, который воплощен в форме проведения совещаний и предоставление докладов государствами-участниками. Такой механизм создан не только для мониторинга выполнения обязательств, но и для мотивации и обмена опытом между государствами.

Особое место в диссертационном исследовании занимает анализ международно-правовой практики Украины в свете выполнения ее обязательств по Объединенной конвенции о безопасности обращения с отработанным ядерным топливом и о безопасности обращения с радиоактивными отходами 1997 г. и соответствии норм национальной правовой системы международным, а также анализ двусторонних договоров Украины в сфере обращения с радиоактивными отходами и отработанным ядерным топливом.

Ключевые слова: международное право, международное атомное право, радиоактивные отходы, отработанное ядерное топливо, обращение с радиоактивными отходами, обращения с отработанным ядерным топливом, МАГАТЭ, трансграничная перевозка радиоактивных отходов, хранилище отработанного ядерного топлива.

SUMMARY

Zaporozhuk A.V. International legal regulation of spent fuel and radioactive waste management. - Manuscript.

Thesis for obtaining the scientific degree of Candidate of Sciences (Law), speciality 12.00.11 - International Law. – Kyiv National Taras Shevchenko University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kyiv, 2013.

The thesis is dedicated to the international legal regulation of spent fuel and radioactive waste management

The study carried out a comprehensive legal analysis of the Joint Convention on the Safety of Spent Fuel Management and on the Safety of Radioactive Waste Management 1997 and other international treaties, normative acts of IAEA and European Communities, laws of Ukraine. The practice of Ukraine when concluding the bilateral agreements on this issue, and the status of implementation by Ukraine of its obligations under the Joint Convention on the Safety of Spent Fuel Management and on the Safety of Radioactive Waste Management 1997 have been studied.

Keywords: international law, international nuclear law, radioactive waste, spent nuclear fuel, radioactive waste management, spent nuclear fuel management, IAEA, transboundary movement of radioactive waste.